

Het Randstedelijk Mannenkoor
SPIJKENISSE

MERRY
Christmas
Fijne
KERST
FELIZ NAVIDAD
Joyeux Noel
BUON NATALE
FROHE WEIHNACHTEN

Kerstconcert met Donij van Doorn
21 december 2023
Sint-Catharijnekerk - Brielle

RANDVERSCHIJNSELEN

Jaargang 24 - nummer 2 - 14 december 2024

Correspondentieadres

Burg.Bolwidweg 12
3233 DM Oostvoorne

E-mailadres

Redactie

Tekstverwerking / vormgeving

E-mail

secretariaat.hrm.2000@gmail.com

Ger Buitink en Roel Korpershoek

Ger Buitink

redactie.hrm@gmail.com

Bestuur Randstedelijk Mannenkoor

Voorzitter

Ger Beikes

06-11300722

voorzitter.hrm@gmail.com

Penningmeester

Heerco Steen

0181-770451

h.steen2@upcmail.nl

Secretaris

Jan Willem Driesprong

06-12506837

secretariaat.hrm.2000@gmail.com

Comm.PR

Kees Wagener

06-25035188

prcomm.hrm@gmail.com

Comm. Activiteiten

Koos Bouter

0181-479990

j.bouter@kpnmail.nl

2° Penningmeester

Cees Brobbel
0181-414279
cees.brobbel@hetnet.nl

2° Secretaris

Bas Vogel
0181-613157
b.vogel4711@gmail.com

Muziekcommissie

Arjan Breukhoven
010-4211882
info@arjanbreukhoven.nl

Ger Beikes
06-11300722
voorzitter.hrm@gmail.com

Arie van Sintmaartensdijk
0181-626184
jacomijntje46@gmail.com

Leo Molendijk
0186-691884
l.molendijk@kpnmail.nl

Cor Kreft
010-4383318
corkreft51@outlook.com

Koormeester

1° Koormeester
Leo van Kooij
0181-213952
nylon@hetnet.nl

2° Koormeester
Jan Willem Driesprong
06-12506837
secretariaat.hrm.2000@gmail.com

Gastheren

1° Tenoren
Leo Molendijk
0186-691884
l.molendijk@kpnmail.nl

2° Tenoren
Cor Kreft
010-4383318
corkreft51@outlook.com

Baritons
Jan Modderman
06-38599471
j.modderman53@gmail.com

Bassen
Peter Spanjersberg
06-22935791
peter10021951@gmail.com

vervanger
Willem Kardol
06-53539296
willemkardol@hccnet.nl

vervanger
Cees Neuteboom
0181-620080
cetruneuteboom@outlook.com

vervanger
Ger Beikes
06-11300722
gerbeikes.hrm@gmail.com

vervanger
Peter Hoevenaars
0181-310807
pjhoevenaars@planet.nl

Diversen

Erelid: Ton Kooren

Repetities: Iedere donderdag om 19.30 uur in de Dorpskerk, Kerkring 2, 3201 CX Spijkenisse, 0181-610362

Contributie: € 18,00 per maand; over te maken per eerste van de maand op RABO bank nr.:
IBAN NL24 RABO 3160 3246 13 van Het Randstedelijk Mannenkoor te Spijkenisse.

Donateur worden? : Voor slechts € 36,00 per jaar kunt u het koor steunen. In ruil voor die steun krijgt u gratis 1x toegangskaart voor eigen concert naar keuze en 6 x per jaar het clubblad Randverschijnselen. Betaling zie contributie.

Kledingbeheer: Cors Weijers, Maasboulevard 137, 3207 RL Spijkenisse
Tel. 06-80131042 E-mail: cweijers@chello.nl

Kleding:
Formeel 1: rood jasje, gilet, zwart overhemd, rode vlinderstrik (nieuw), rode pochet (nieuw), zwarte smokingbroek, zwarte sokken, zwarte schoenen.
Formeel 2: zwart smokingjasje,ivoorkleurig overhemd, zwarte smokingbroek, zwarte sokken, zwarte schoenen.

Formeel 3: crèmekleurig smokingjasje,ivoorkleurig overhemd, zwarte smokingbroek, zwarte sokken, zwarte schoenen.

Diversen : bij formeel 2 en 3 kunnen we gebruik maken van rode vlinderstrik/rode pochet (nieuw) of gestreepte vlinderstrik/pochet.

Website: www.randstedelijkmannenkoor.nl
E-mail: info@randstedelijkmannenkoor.nl

10

21

blz. 2-3	Colofon
blz. 4	Inhoudsopgave
blz. 5-6	Van de voorzitter
blz. 7	Van de redactie
blz. 8	Wie is er jarig
blz. 10-12	Onze voorzitter in het zonnetje gezet
blz. 13	Contributie bijdrage / Bedankt
blz. 15	In Memoriam
blz. 16	KNZV leden
blz. 17	KNZV leden bijdrage
blz. 18-19	Zingen is zilver Luisteren is goud
blz. 20	Nieuwe vrienden
blz. 21-24	Zingen en wandelen in Den Haag
blz. 26-30	Wat reed daar nu ?
blz. 32-37	IJskonijn!
blz. 38-42	Hoe een koorlid in Finland
blz. 43-46	De Nederlandse traditie van de oliebol

van de voorzitter

We hebben 2 uitvaarten opgeluisterd met onze zang. Ik wil de zangers die daaraan hebben meegewerkt enorm bedanken voor hun inzet. Weet, dat de familie van Peter van Gend het zeer gewaardeerd heeft en jullie erg dankbaar is. Ook de familie van mevrouw Lagerweij was zeer onder de indruk van het zingen bij haar uitvaart. Zij was een groot fan van Het Randstedelijk Mannenkoor.

Daarnaast namen een drietal leden afscheid door fysieke of mentale problemen: Frans Deuling (2^e tenor), lid sinds 1 april 2019; Ap Strijdhorst (2^e tenor), lid sinds 1 jan. 2017 en Ko Braun (bariton), sinds jan. 2023 weer lid geworden.

Ik wil de mannen bedanken voor hun inzet voor het koor en wens hun nog zo gezond mogelijke jaren toe. Hopelijk zien we deze mannen nog bij een van onze concerten.

Helaas heeft Heerco Steen om gezondheidsredenen moeten afzien van het verder vervullen van het penningmeesterschap. Voorlopig neemt Jan Willem Driesprong – onze secretaris – dat waar. Maar het betekent wel, dat we graag een nieuwe penningmeester willen verwelkomen in maart 2024. Denk er goed over na. Je werkt samen met Cees Brobbel, je vergadert en verdedigt het financiële beleid. We rekenen erop, dat iemand zich beschikbaar stelt.

Er ook drie nieuwe leden: Bart Mes (1e tenor) en Jan Wagter (2e tenor) en René Baghus, nu nog bariton, maar in januari zingt hij bij de bassen. Ik wens deze zangers toe, dat ze jarenlang plezier in het zingen bij HRM mogen ervaren.

En dan zijn er nog twee anderen: Bram Schellevis (bariton) en projectzanger Piet Metaal (1e tenor). Ik hoop dat zij het zo leuk vinden bij HRM, dat ze besluiten om lid te worden.

Op donderdag 21 december hebben we ons jaarlijkse kerstconcert in Brielle. Dat betekent ook behoorlijk wat voorbereidend werk en daarna opruimen. Hopelijk kunnen we weer rekenen op heel wat mannen, die daarbij behulpzaam zijn. Met elkaar maken we er weer een fantastisch concert van met goede koorzang en geweldige solisten (Donij van Doorn – sopraan, Evelyn Heuvelmans – hobo, Evert van de Veen – orgel en Arjan).

Wie kan en wil : op 2^e Kerstdag 26 dec. is in Zwijndrecht het Schipperskerstfeest.

En dan glijden we het nieuwe jaar 2024 in. Met natuurlijk onze Nieuwjaarsreceptie in De Verbinding op donderdag 11 januari. We rekenen erop dat onze zangers, al of niet met partners, net als vorig jaar, in grote getale aanwezig zullen zijn.

Wij zijn ons aan het beraden over de toekomst van ons koor. Hoe krijgen we meer leden binnen, wat doen met de muziek, hoe motiveren we iedereen volop mee te doen met optredens, waar kunnen we het beste optreden om te laten zien en vooral te laten horen, wat we in onze mars hebben. Ideeën van onze zangers zijn daarbij zeer welkom.

**HET BESTUUR WENST AL ONZE ZANGERS EN HUN
DIERBAREN HEEL ZINVOLLE, GEZELLIGE KERSTDAGEN,
EEN MOOIE JAARWISSELING EN EEN FANTASTISCH MOOI
EN GEZOND NIEUWE JAAR.**

G. Beikes

It's the Most Wonderful Time of the Year', wat wereldwijd door koren en solisten rond de kerstdagen wordt gezongen. Dagelijks hoor je dit nummer en een veelvoud van andere nummers op de radio en televisie. Ook wij, als Randstedelijk Mannenkoor zullen weer een gevarieerd programma van kerstliederen ten gehore brengen tijdens het kerstconcert op 21 december in de Sint-Catharijnekerk in Brielle. Het is en blijft een bijzondere ervaring om dit te kunnen meemaken. Na 3 maanden van oefenen is dit een mooie afsluiting van het jaar waar je als koorlid zeker aan moet deelnemen.

Wat is er zoal te lezen in deze editie van het koorblad? Genoeg om de feestdagen mee door te komen. Onze PR-commissaris heeft flink zijn best gedaan om ons met een aantal mooie verhalen te verrassen. Ook Cor Kreft heeft weer een nieuwe rubriek opgestart en zal ons voor de komende edities weer inzage geven over de spoorwegen.

Een oproep aan de nieuwe koorleden. Stel jezelf even voor met informatie over je werkende leven en je hobby's. De redactie is dol op dit soort verhalen.

Heel veel leesplezier met deze uitgave van Randverschijnselen.

Het volgende nummer verschijnt op 1 februari 2024
Inleveren van kopij uiterlijk op 21 januari 2024.
Insturen naar: redactie.hrm@gmail.com

Op:	wordt:	jaar:
22-12	Jan Willem Driesprong	72
22-12	Jan Hofman	77
23-12	Henk Hey	83
24-12	Huib Hanemaaijer	75
8-01	Ger Buitink	80
8-01	Jan Lankhuijzen	67
17-01	Henny de Groot	73
21-01	Arie Velthuis	66
24-01	Roel Korpershoek	76

Allemaal van harte gefeliciteerd en een fijne verjaardag toegewenst.

Onze voorzitter in het zonnetje gezet

Eind september was het dan zover: de terugkeer naar onze vertrouwde oefenruimte van weleer in De Kern. Niet dat het slecht toeven was in de dorpskerk. Sterker nog, veel koorleden waren al gewend aan de akoestiek, de ruimte om koffie te drinken, het loopje vanaf de parkeergarage of de parkeerplek bij de bioscoop. Echter wat we konden missen als kiespijn waren de harde banken. Veel van ons zijn op een leeftijd gekomen dat er overal pijntjes in het lichaam ontstaan en dan werkt zo'n kerkbank, ondanks de kussentjes, niet mee. De eerste indrukken in De Verbinding (de naam De Kern gaan we niet meer gebruiken) waren indrukwekkend. Daar hadden veel mensen iets moois van gemaakt. De houten banken van de Ontmoetingskerk waren verzaagd en daar werd een fraaie lambrising van gemaakt. Er was een mooi orgel op de kop getikt en het oude orgel boven bleek verkocht aan een kerk in Polen. Het geluid was geweldig en de gastvrouwen voor ons kopje koffie voelde vanaf het begin vertrouwd. Bovendien waren er nieuwe stoelen aangeschaft en die zitten een stuk beter dan de oude kerkbanken. Kortom.....we voelden ons vanaf het begin weer vertrouwd in De Verbinding.

De man die al die tijd contacten onderhield met het kerkbestuur was onze voorzitter Ger Beikes. Dat was uiteraard niet het enige wat Ger voor ons koor deed en doet. Ger is de spil van onze vereniging. Ongelooflijk veel tijd steekt hij in het wel en wee van ons koor en dat al jarenlang. Het is voor ons een vertrouwd gezicht.... Ger met zijn bloknoot in de hand om ons elke donderdagavond welkom te heten om vervolgens allerlei mededelingen te verkondigen. Dezelfde Ger die in de loop der jaren menig lid de fraaie speld (gemaakt bij juwelier Nobel) opspeldde als lid van verdienste. Het leek het bestuur nou een

uitgelezen mogelijkheid om bij het begin van de repetitie in het nieuwe gebouw Ger in het zonnetje te zetten. Het was een verrassing dat plots Tilly voor zijn neus stond. “Wat doe jij nou hier”, klonk het door de zaal. Samen mochten ze het toespraakje van Kees aanhoren. In die toespraak refereerde Kees aan alle activiteiten van het koor die onder leiding van Ger plaats hadden gevonden. En die waren niet gering. Op de laatste vergadering van de KNZV hoorden wij dat er in onze regio in het jaar 2000 nog 43 mannenkoren (lid van KNZV) actief waren en nu nog maar 18 koren. Dat wij met 60 leden nog volop aan het zingen zijn is onder meer te danken aan al die mooie toespraakjes van Ger aan het einde van een concert.

“Mannen....zingen is gezond, kom nou eens een keer kijken bij Het Randstedelijk Mannenkoor”. Hoe vaak hebben wij dit Ger niet horen zeggen. En nieuwe leden komen gelukkig nog steeds. Ons oudste lid Bas Vogel spelde onder daverend applaus de speld op bij Ger. Het was voor ons allen mooi om Ger in het zonnetje te zetten.

Tenslotte

Bij deze nog een keer...Ger dank voor je geweldige inzet afgelopen jaren. Wij weten dat je voorzitterschap niet meer lang gaat duren, maar tot die tijd hopen wij nog even van je te genieten in de rol van voorzitter, als chauffeur van de aanhangwagen, als manusje van alles, als lid van de muziekcommissie en boegbeeld van ons koor om maar eens wat te noemen. En, niet onbelangrijk als bariton. Want zingen is gezond.

Contributie en Donateur bijdrage

**Met ingang van 1 januari 2024 wijzigt de contributie van
€ 18,00 naar € 20,00 per maand**

De donateursbijdrage wordt € 50,00 i.p.v. € 36,00 per maand

Wijzig uw automatische incasso op tijd!

Bedankt!

Het Randstedelijk Mannenkoor

Ik wil jullie allemaal bedanken voor de tijd dat ik deel heb uitgemaakt van het koor.

Met pijn in het hart neem ik afscheid nadat ik het laatste jaar heb gewikt en gewogen wel of niet te blijven.

Maar het gehoor(rechts) laat me in de steek door een brug hoek tumortje in mijn hoofd (groeit langzaam en wordt met een MRI in de gaten gehouden)

Gelukkig kan ik nog mee in Happy Days een meezing koor

Ik wens jullie nog heel veel zang plezier en ga jullie horen in Den Briel tijdens het Kerstconcert.

Groeten,
Ap Strijdhorst

IN MEMORIAM PETER VAN GEND

28-3-1957 - 19-10-2023

Peter kwam een aantal jaren geleden bij ons koor en werd ingedeeld bij de baritons. Een grote man, een sterke man, die ook bij het opbouwen van het podium altijd van de partij was. Samen met zijn toenmalige partner ging hij ook altijd mee bij concerten.

Zijn slechter wordend gehoor en wat privéproblemen deden hem besluiten te stoppen met zingen. Maar toch bleef het kriebelen en zo kwam hij toch weer terug. Maar Arjan moest wel goed in de microfoon spreken, wilde Peter e.e.a. goed kunnen volgen.

Voor de zomervakantie kreeg Peter opeens hartproblemen en daaraan volgend een behandeling in het ziekenhuis. En zo kon hij na de zomervakantie weer bij ons aansluiten. Hij voelde zich goed genoeg om weer te zingen.

En dan komt opeens tot ieders schrik het bericht, dat Peter is overleden. Een deel van het koor heeft zijn uitvaart opgeluisterd; dat was emotioneel en de familie was buitengewoon dankbaar.

Peter werd slechts 66 jaar.

Hij ruste in vrede.

Onder de KNZV vallen 4 regio's: Holland, Noord-Oost, Midden en Limburg. In de regio Holland waren enkele jaren geleden nog 43 mannenkoren aangesloten; tot begin dit jaar waren dat er nog maar 19; daarvan is inmiddels Regiokoor "Die Gouwe Sanghers" na 78 jaar opgeheven. Het Zandvoorts Mannenkoor is ook opgeheven en gaat een nieuwe start maken als gemengd koor. Hieronder staan de leden van dit moment (18 november 2023), de aantallen zijn van 1 jan. 2023:

Edams Mannenkoor (MK) "Excelsior"	24 leden
Haarlemmermeer MK "Zang en Vriendschap"	41 leden
Het Randstedelijk MK	61 leden
Koninklijk Dordrechts MK "KNA"	22 leden
Koninklijk Haarlems MK "Zang en Vriendschap"	60 leden
Koninklijk Schiedams MK ": Orpheus"	40 leden
Mannenkoor De Troubadours	26 leden
MK Gouda's Liedertafel	47 leden
MK "Maranatha Nederland"	20 leden
Politie MK "Entre Nous"	36 leden
Rozenburgs MK	59 leden
Stedelijk Leerdams MK "Zang en Vriendschap"	38 leden
Vlaardings MK "Orpheus"	41 leden
Westfries MK	40 leden
Het Westlands MK	128 leden
Wormer MK "De Eendracht"	23 leden
Zoetermeers MK	70 leden

Zoals je ziet staan we er qua aantal leden nog niet zo slecht voor, maar het kan altijd beter. Dus, laten we met elkaar proberen nieuwe zangers voor onze HRM binnen te halen.

Op zaterdag 18 november 2023 zijn Koos Bouter, Kees Wagener en Ger Beikes naar de Najaarsvergadering van de KNZV-Holland geweest. Daar kwam de begroting voor 2024 op de agenda. Voor ons niet onbelangrijk, omdat we jaarlijks per lid een bedrag moeten afdragen. Het lijkt me niet verkeerd om jullie te informeren over hoe die bijdrage is opgebouwd.

Premie BUMA/STEMRA	3,85
Bijdrage FEMU (reproductierechten)	2,83
Korennetwerk Nederland	0,27
Aansprakelijkheid bedrijven	0,72
Brand- en Inventarisverzekering	1,00
Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering	0,16
Bibliotheek/huur partituren, leenrecht	0,37
Lidmaatschap KNZV Holland	5,00
Lidmaatschap KNZV Landelijk	0,80
TOTAAL	€ 15,00

Uiterlijk februari 2024 moeten we het aantal leden op 1 jan. 2024 opgeven.

Ger Beikes

ZINGEN IS ZILVER, LUISTEREN IS GOUD.

Deze variatie op de kreet “spreken is zilver, zwijgen is goud” was het begin van een PowerPointpresentatie aan het eind van de Najaarsvergadering van de KNZV – HOLLAND.

Het volgende onderdeel van deze presentatie wil ik onze zangers niet onthouden.

Wat is belangrijk voor het publiek:

- Ambiance** > is er een gezellige, warme sfeer; denk aan de verlichting tijdens ons kerstconcert;
- Enthousiasme** > hoe staat het koor erbij? Is dat met een houding van ‘we moeten weer’ of laten we zien dat we het hartstikke leuk vinden om voor publiek op te treden;
- Gevoel** > we moeten bedenken dat het publiek vermaakt wil worden;
- Informatie** > geef het publiek informatie over het programma, over de solisten en waar een lied over gaat (dat kan in het kort in het programmaboekje of al vertellend, zoals Arjan dat soms wel eens doet;
- Herkenning** > publiek vindt het prettig om muziek te horen wat bekend is, dus zingen we ook wel een populair lied, waarop men kan meezingen, of mee neuriën, of

- meebewegen (vergelijk maar eens met de opbouw van de concerten van André Rieu, vooral aan het slot);
- Verrassing** > doe eens iets gekks; we lieten al wel eens doedelzakspelers al spelend binnenkomen; maar er zijn andere mogelijkheden (een koor liet eens een draaiorgel meedoen);
- Participeren** > laat het publiek ook eens meezingen (zie ons kerstconcert en zomeravondconcert);
- Toegift** > verras het publiek met 1 of 2 toegiften, dat doet het altijd goed;
- Applaus** > het publiek wil graag waardering laten blijken door na elk nummer te applaudiseren, maar misschien kunnen we ook aangeven om dat na een blokje van 2 of 3 nummers te doen; de zangers nemen altijd het applaus in ontvangst (dus niet alvast gaan zitten, niet alvast de map dicht te doen);

IDEE voor het repeteren: gebruik een beamer om de tekst op een scherm achter de dirigent te projecteren; het mooiste zou zijn als de dirigent meteen de te maken aantekeningen zou kunnen verwerken.

IDEE voor het inoefenen: probeer meer uit het hoofd te zingen; je kan vragen om 1 of 2 nummers voor de volgende week thuis uit het hoofd te leren; even zingen met tekst erbij bij het inoefenen, daarna map wegleggen en dat nummer uit het hoofd proberen.

IDEE om eens te horen hoe de zang klinkt: laat tijdens het hele nummer zingen eens 4 mannen plaats nemen naast de dirigent en luister naar het koor: hoe is de balans, wordt er met dynamiek gezongen, komen alle stemmen goed door?

Ger Beikes.

Nieuwe Vrienden

Fijn om nieuwe vrienden te ervaren. Een verruiming van je leven als je de 70 bent gepasseerd. En ik moet toegeven dat ik nu ook niet meer zonder kan.

Had ik toch echt niet meer verwacht hoor. Ik wil ze constant bij me in de buurt hebben. Sterker nog; ze gaan overal met mij naar toe. Naar het toilet, als ik ga slapen of ga douchen, ze wijken niet van mijn zijde. Daar geniet ik van en maak er gebruik van. Soms is het wel irritant, zo dicht in de buurt. Maar binnenkort krijg ik verdere ondersteuning om met ze om te gaan. Een van onze sponsoren van ons koor is hierin gespecialiseerd. Daar kijk ik wel naar uit hoor en als alles goed verloopt en ik m'n best doe, hoop ik m'n vrienden toch ook weer vaarwel te zeggen. Zal echt blij zijn ze weer op zolder op te bergen. En hopelijk zie ik ze dan niet zo snel meer. Kunnen ze ook niet meer een rommeltje maken, als ze kletterend zijn neergestreken in een of andere hoek. Kortom; nu kan ik er niet van buiten, maar straks zal ik ze missen als kiespijn.

Mijn krukken. Onmisbaar tijdens de revalidatie, na het plaatsen van een kunstknie.

Wat zal ik blij zijn als ik ze niet meer nodig heb.

Roel Korpershoek

Zingen en wandelen in Den Haag

Door Kees Wagener

Het leek de evenementencommissie (bestaande uit Koos en Kees) een mooi plan eens te zingen in De Hofstad Den Haag. Voordelen? Van alles te zien en mooie kerken om te zingen. Vooraf gingen we op pad om te kijken welke locatie het meest geschikt was om te zingen. Er wordt dan bekeken of de kerk gunstig ligt voor eventuele toehoorders, is de huur te betalen en hebben we er een goed gevoel bij. Kerken genoeg in Den Haag kan ik jullie verzekeren. De eerste kerk die ons perfect leek om in te zingen was de Kloosterkerk. Mooi gelegen aan Het Lange Voorhout en druk bezocht. Helaas ...daar konden we niet terecht. De tweede optie was de Waalse Kerk op het Noordeinde, vlak voor het Koninklijk Paleis Noordeinde. Een ideale locatie, want er passeren veel toeristen op weg naar het paleis om een glim van onze koning en koningin op te vangen. Wellicht kwamen Maxima en WA zelf even langs om te luisteren naar Het Randstedelijk Mannenkoor. Dat zou mooi zijn want dan hadden wij uiteraard het predicaat 'Koninklijk' aangevraagd. Het 'Koninklijk Koor Het Randstedelijk Mannenkoor' klinkt toch niet onaardig. Maar ach...we blijven bescheiden en bovendien is de naam te lang en moeten we het predicaat maar niet aanvragen. Helaas bleek ook de Waalse Kerk niet beschikbaar. Op naar de Lutherse Kerk want deze kerk herbergt het mooiste orgel uit Den Haag. Voor de kenners: een Bätz-hoofdorgel.

Dit orgel wordt veel gebruikt voor concerten. Arjan heeft hier menig keer opgespeeld vertelde hij. Matthijs had op dit orgel zelfs examen gedaan. De koster bleek een neef van Roel Korpershoek en liet ons weten dat we hier meer dan welkom waren. De locatie was natuurlijk niet geweldig. De Lutherse Burgwal is niet meer de straat met allure van voor de oorlog. Wellicht kwamen er nog veel mensen die via de ingelichte

media kwamen luisteren. Met een volle bus arriveerden wij bij de Paviljoen Malieveld. Hier hadden we een mooi uitzicht op de beroemde grasmatten waar ooit Troelstra in 1918 opriep tot een revolutie en The Rolling Stones in 1998 in de stromende regen een concert gaven.

Naast koffie bleek Het Paviljoen ook cholesterolrijke appeltaart te serveren. Met veel koolhydraten in de maag begonnen we met een wandeling door Den Haag. Martin Ariaans (toen nog met een pijnlijke heup) bleef achter en zou later opgehaald worden door Willem de Swart. Het bleek voor velen een tijd geleden dat Den Haag werd bezocht. Goed om weer eens stil te staan met de mooie plekken die Den Haag kent. Kees Wagener, als oud-Voorburger fungeerde als gids aangevuld met snedige opmerkingen van Ies Dekker, als echte Hagenees en Rob van de Burgh als Hagenaar. Want....er is verschil tussen een Hagenaar en een Hagenees, hetgeen fijntjes werd uitgelegd. Onderweg kwamen we interessante plekken tegen waar wat verteld werd. Wat te denken van het nieuwe 'Thorbecke monument', het Paleis Lange Voorhout (nu het museum 'Escher in het paleis'), Hotel Des Indes, waar ooit The Rolling Stones en Churchill hadden overnacht, Theater

Diligentia, de Kloosterkerk en Paleis Kneuterdijk (zie foto), waar ooit de koetsen stopten voor Koning Willem I en zijn zoon Koning Willem II. Nu zetelt de Raad van State in het paleis.

Op naar de leuke straatjes in Den Haag zoals de Papestraat en Oude Molstraat. We stonden stil bij het winkeltje waar ooit Vincent van Gogh zijn verfspullen kocht. Op die plek hadden we een leuk contact met de eigenaar van de 'House of Hats'. Hij beloofde naar ons te komen luisteren en hield zijn woord. De laatste stop was bij 'De Haagse Bluf', een toepasselijke naam voor oud ogende trapgevelhuisjes die gewoon nep bleken. Indien je niet in de gelegenheid was om mee te gaan is dit een plek die je eens gezien moet hebben. Hoe zet je toeristen op een fout spoor....in De Haagse Bluf dus.

Via de Grote Marktstraat, bekend van Monopolie, kwamen we in de Lutherse Kerk terecht waar we warm werden onthaald en ons mooi konden verkleden. Arjan en Matthijs waren inmiddels gearriveerd en waren al aan het oefenen. Annelies zat, zoals vertrouwd, in een kerkbank een boek te lezen.

Er waren helaas weinig luisteraars, maar diegene die er waren hebben weer kunnen genieten van onze zang, het spel van Arjan én Matthijs op de vleugel en het orgelspel van Matthijs die een knappe improvisatie van het lied 'Wat voor weer zou het zijn in Den Haag', vroeger gezongen door Conny Stuart. Na afloop konden we genieten van een drankje.

De bus liet niet lang op zich wachten en via een toeristische route door Den Haag kwamen we weer binnen het uur aan bij Kinopolis aan de Groene Kruisweg. Iedereen had het goed naar zijn of haar zin, weer was goed. Wat wil je nog meer.

Koos en Kees hebben alweer ideeën voor 2024..... namelijk zingen in de koekstad Deventer. We hopen daar weer met een volle bus heen te gaan om te zingen op een mooie locatie. Het wordt waarschijnlijk in juni met een heerlijk zonnetje. Hopelijk kunnen Roel Korpershoek (met nieuwe knie) en Martin Ariaans (met nieuwe heup) tegen die tijd weer volop wandelen door het fraaie centrum van Deventer.

WAT REED DAAR NU

In het kader van “muziek verbindt mensen “heb ik de afgelopen periode in de rubriek “de Verbinding “geschreven over diverse andere mogelijkheden die mensen met elkaar verbindt. Woon jij bv. in Rotterdam-Zuid en je wilt naar Rotterdam-Noord, dan heb je een brug of een tunnel nodig om die verbinding noodzakelijk te maken. Zo heb ik diverse tunnels en bruggen besproken die telkens weer voor verbinding zorgen waar mensen dagelijks gebruik van maken.

Nu ga ik het over een andere boeg gooien. Een nieuwe rubriek “Wat reed daar nu? “. En hier gaat het over treinen. Die zorgen ook voor verbinding. Door ons van het ene station naar het andere station te vervoeren. En het gaat o.a. over het NS-materieel, wat nu niet meer over de ijzeren staven door ons land rijdt. Ik begin met de NS. Mat 46. Op bovenstaande foto gefotografeerd in 1979 op het station Rotterdam Centraal.

Geschiedenis.

Materieel '46 was een serie elektrische treinstellen van de Nederlandse Spoorwegen, aangeduid naar het jaar van bestelling. Officieel werd dit materieel aangeduid als Plan A, AB, B en C. Officieus werd ook de benaming "Muizeneus" gebruikt.

Bij deze serie werd voortgebouwd op eerdere typen stroomlijnmaterieel, zoals vanaf 1936 in Nederland in gebruik genomen. Deze series, waarmee Mat '46 in treinschakeling kon rijden, stonden bekend als Mat '35, Mat '36 en Mat '40. Doordat in de Tweede Wereldoorlog veel van het Nederlandse spoorwegmaterieel verloren was gegaan, bestond na de Bevrijding een grote schaarste aan materieel. Om dit tekort op te lossen en om

over materieel voor de verdergaande elektrificatie van het spoorwagennet te kunnen beschikken, werden nieuwe treinstellen aangeschaft.

Tussen 1948 en 1952 werden 65 vierwagengestellen (serie 641-705) en 79 tweewagengestellen (serie 221-299) in dienst gesteld. De tweewagengestellen werden genummerd vanaf 241 en pas later vanaf 221 omdat de tussengelegde nummers aanvankelijk nog in gebruik waren voor de tweewagengestellen uit de Mat '36-serie.

Mat '46 treinstel bij Tilburg, september 1954

De vierwagengestellen bestonden uit twee vastgekoppelde tweewagengestellen, waarbij aan beide uiteinden van het treinstel een stuurstand was aangebracht. Deze was naar hedendaagse maatstaven niet bijster comfortabel. De cabine was dusdanig krap bemeten dat de machinist zijn (op een fietszadel gelijkende) stoel eerst moest opklappen alvorens hij zijn plaats kon verlaten.

De gestroomlijnde kopvorm was geënt op die van de eerdere materieelseries, die op hun beurt veel weg hadden van de Duitse DR 877 ("Fliegender Hamburger") en vergelijkbare (diesel)treinstellen uit de jaren dertig. De kop was voorzien van verstevigingsribben die de machinist bij aanrijdingen een betere bescherming moesten bieden.

Elk tweewagenstel had een jacobsdraaistel, een gemeenschappelijk middendraaistel. De vierwagengestellen hadden twee jacobsdraaistellen. Dit leverde een gewichtsbesparing op, maar had een tamelijk onrustige loop tot gevolg omdat zijdelingse krachten van de ene rijtuigbak werden overgebracht op de andere. Een tweewagenstel woog 89 ton, een vierwagengstel 169 ton. Het vermogen bedroeg 796 kW respectievelijk 1592 kW. Hoewel snelheden tot 140 km/u toegelaten waren, werd in de normale dienstregeling niet harder gereden dan 125 km/u. Door de elektrische en pneumatische verbindingen in de automatische Scharfenberg

koppelingen konden de stellen in treinschakeling rijden met de treinstellen Mat '35, Mat '36, Mat '40 en het later afgeleverde Mat '54.

Oorspronkelijk waren de treinstellen olijfgroen met rode biezen, vanaf de jaren zestig grasgroen met een gele "snor" op de neus. Het oorspronkelijk voornemen alle stellen geel te schilderen is nooit doorgegaan. Slechts vier tweewagenstellen, de 279, 281, 295 en 299, werden vanaf circa 1970 in de nieuwe NS-huisstijl geel geschilderd. In tegenstelling tot de "Hondenkoppen" (Mat '54) zijn de treinstellen nooit voorzien van een centrale deursluiting en moesten de conducteurs op elk station de deuren handmatig sluiten.

Zowel de groene als de gele stellen zijn vanaf circa 1970 voorzien geweest van de blauwe reclamebanen. In die tijd werd dit materieel steeds meer gebruikt voor spitstreinen, zodat het overdag meestal op een emplacement stilstond. De animo van opdrachtgevers om op deze treinen reclame te laten aanbrengen was navenant gering, zodat een treinstel Mat '46 met reclame een zeldzaamheid was.

In 1980 werden de vierwagenstellen 660, 661, 678, 679, 690 en 695 verbouwd voor de Paralympics in Arnhem, maar de inzet werd geen succes bij gebrek aan passagiers. Nog hetzelfde jaar werden de stellen afgevoerd.

Inzet.

Het materieel '46 is vooral gebouwd om het materieelverlies dat was ontstaan na de Tweede Wereldoorlog en de door de elektrificatie groeiende behoefte aan elektrisch stroomlijnmaterieel op te vangen. Het materieel werd dan ook in het hele land in veel verschillende treindiensten ingezet, zowel snel- als stoptreinen, vaak ook als versterking. Vooral na de invoering van het nieuwe dienstregelingconcept Spoorslag '70 verdween het materieel uit de meeste langeafstandsverbindingen. Deze treinen werden voortaan gereden met het daarvoor aangewezen intercitymaterieel, waaronder treinstellen mat '54. Wel werd het materieel '46 nog als versterking of vervanging gebruikt. De treinstellen werden voortaan vooral ingezet in Noord-Holland, op de verbinding Zwolle - Vlissingen, en in de stoptreindiensten op de Hofpleinlijn, de Kippenlijn en in Zuid-Limburg.

Met de komst van het Stadsgewestelijk Materieel vanaf 1975 vond er een aantal materieelverschuivingen plaats en kon een groot deel van het materieel '46 buiten dienst gesteld worden. Toch was er door de

vervoersgroei een tekort aan materieel en men besloot een aantal stellen nog een levensduur verlengende opknapbeurt te geven en langer in dienst te houden. De machinisten hadden hier tegen ernstige bezwaren en wilden niet langer op dit materieel rijden, vooral vanwege de kwetsbaarheid van de machinist bij een aanrijding in de lage en krappe cabine. Een deel van dit bezwaar werd weggenomen door het materieel '46 zo veel mogelijk samen met ander materieel in te zetten, waarbij het materieel '46 achteroliep en de cabine niet werd gebruikt.

Mat 46 Cabine

De inzet concentreerde zich begin jaren 80 in de spitsdiensten in Noord-Holland en de stoptreindiensten rond Eindhoven en in Zuid-Limburg. Ook werden er veelvuldig extra voetbaltreinen mee gereden, die er vaak niet zonder kleerscheuren vanaf kwamen. In sommige gevallen werden de treinstellen dan na zo een dienst terzijde gesteld of moesten ze worden gecompleteerd met onderdelen uit terzijde staande stellen.

Treinstel 676 reed op 24 september 1983 bij wijze van afscheid heen en weer tussen Haarlem en IJmuiden. Een dag later was zowel de inzet van het materieel '46 als de treindienst op de spoorlijn Santpoort Noord - IJmuiden verleden tijd.

Na de buitendienststelling.

Nadat in september 1983 het laatste treinstel materieel '46 uit de reguliere reizigersdienst verdween, werden nog drie tweewagenstellen gebruikt voor proefnemingen en instructieritten. De stellen 279, 285 en 291 waren zo nog enkele jaren rijdend op het Nederlandse spoorwegnet te zien. Het gele treinstel 279 hield het zelfs nog tot 1990 vol en werd uiteindelijk pas in 1992 gesloopt.

Treinstel 273 is ten slotte als enige bewaard gebleven in de collectie van het Nederlands Spoorwegmuseum te Utrecht. Dit treinstel is halverwege

de jaren negentig gerestaureerd en teruggebracht in de oorspronkelijke kleuren en wordt tegenwoordig voor bijzondere ritten gebruikt.

Treinstel NS 273 in het Spoorwegmuseum

Dit was het verhaal, met dank aan Wikipedia, over de NS. Mat 46. De volgende keer, wil ik het “moordenaartje” oftewel de stoomtram van de RTM in de schrijfwepers zetten.

Veel leesplezier.

Cor Kreft.

IJSKONIJN

‘Ik weet niet of ik wel met je meega.’ Ik zet mijn leren tas met een klap op de garderobekast. Het kettinghengsel glijdt rinkelend over het hout. ‘Hoezo? We zouden toch samengaan?’ Gaby’s ogen flikkeren geïrriteerd. ‘Het is vijf voor acht. We hebben daar om acht uur afgesproken.’

Ik weet het, ik heb het beloofd. Maar mag een mens dan niet van gedachten veranderen? Zingen voor een stel ex-daklozen in een voormalig klooster. Alsjeblieft zeg. Daar ben ik totaal ongeschikt voor. Allereerst is mijn stem zo schel dat hij kerstballen uiteen kan laten spatten en ten tweede heb ik geen zin om ‘Stille Nacht, heilige nacht’ te kwelen voor een groepje onvoorspelbare onbekenden. Zelfs niet met mijn beste vriendin erbij. Ik heb een van de bewoners ooit door de winkelstraat zien lopen. Hij mummelde onverstaaanbaar voor zich uit en ineens, bam, begon hij tegen me te schreeuwen. Even was ik bang dat hij me zou aanvallen, maar het bleef gelukkig bij gevloek en getier. Ik gloeide van gêne terwijl de omstanders naar me keken alsof ij iets verkeerd had gedaan.

had gedaan. ‘Ik weet het. Ik heb het beloofd.’ Ik zoek naar een passend excuus. Hoofdpijn doet het altijd goed, maar die smoes heb ik nog niet zo lang geleden gebruikt. Misschien moet ik last minute nog een dossier afmaken. Dat klinkt al beter. Of wacht... opeens herinner ik me een krantenbericht van deze week, over een stuk of tien konijnen die door een stel onverlaten uit hun hokken zijn gestolen, om verkocht te worden voor het kerstmenu. Als ‘scharrelkonijnen’. Een nieuwtje in de categorie ‘dit verzin je toch niet’. En daarom in dit geval heel bruikbaar. ‘Ik moet naar mijn konijnen.’ Zodra ik het gezegd heb, realiseer ik me dat ik beter mijn dossier financiële jaarafsluiting had kunnen noemen. ‘Je konijnen.’ Gaby kijkt me aan alsof ik zojuist heb voorgesteld om naakt Christmas

Carols te gaan zingen. 'Ja.' Nu moet ik ook maar volhouden. 'Wist je niet dat konijnenkeutels geweldige compost opleveren voor mijn pompoenen? Je mengt ze met water tot een soort thee, giet die over de aarde en voilà, die is vruchtbaarder dan ooit. En daarom,' ik sla mijn armen over elkaar, 'staan Kuifje en Knofje sinds een paar maanden niet meer hier, maar naast mijn moestuin. Ik ga er dagelijks heen en nu moet ik controleren of ze in orde zijn.' Op mijn telefoon laat ik haar de krantenkop zien: 'Konijnen 't haasje'. Gaby schudt langzaam haar hoofd. Dan draait ze zich van me af. 'Als je niet met ons mee wilt doen, had je dat ook eerder kunnen zeggen. Sorry San, maar ik had echt een beter excuus van je verwacht.' Ze trekt haar muts over haar oren en met een zachte klik valt de deur in het slot. Met een licht schuldgevoel staar ik naar mijn eigen spiegelbeeld in de goudkleurige wandlijst. Ik kan twee dingen doen: ik kan van mijn excuus een leugen maken, of ik kan daadwerkelijk bij mijn twee langoren gaan kijken. Het is maar vijf minuten fietsen hiervandaan, en dan heb ik in elk geval op kerst-avond niet gelogen. Vijf minuten later sta ik bij de poort van de moestuin, blazend op mijn handschoenen vanwege de vrieskou. Het is aardedonker hier. Met mijn telefoon als verlichting glibber ik over het licht besneeuwde tuinpad, tot ik het konijnenhok van Kuifje en Knofje bereik. Volgens het reglement van de tuinders-vereniging horen ze hier tijdens het winterseizoen niet te zijn, maar het was nou eenmaal buitengewoon onhandig om dat logge houten hok in de nazomer naar mijn auto te sjouwen en naar mijn achtertuin te vervoeren. Uit mijn plastic boodschappentas vis ik wat slappe eikenbladsla en twee verschrompelde winterwortels die ik nog in de koelkast had liggen. Een karig kerstdiner. Ik buig me naar het konijnenhok. Als er al stropers in de regio zijn, zoeken ze hun prooi zeker niet in deze kale, winderige, slecht verlichte moestuin aan de rand van het dorp. 'Kuifje! Knofje!' Ik adem de geur van vervuild stro en mest in en schijn met mijn smartphone in het donker, waar vier kraallogjes het licht reflecteren. Ach, nu heb ik het verse hooi in mijn fietstas laten zitten, dat ik op de bodem van hun hok wilde leggen. 'Ik ben zo terug, jongens.' Ik draai me om en loop terug naar de fiets. Bij elke stap glijden mijn gladde zolen een paar centimeter weg. Wanneer ik de zak met hooi uit mijn fietstas heb gesjord, zie ik

rechts van het konijnenhok een lange schaduw bewegen. Ik aarzel. Nog een moestuineigenaar die zijn grond op kerstavond komt controleren?

Of... zou er hier dan toch een stroper zijn? Het is zo'n belachelijke gedachte dat ik er bijna om moet grinniken. De schaduw heeft een klein streepje licht bij zich en beweegt langzaam naar het konijnenhok. Mijn konijnenhok. Ik doe een stap achteruit. Het is geen grapje. Het is echt waar. Ik ben hier in de moestuin met een van de dieven uit het nieuws. 'Sandra, denk na,' spreek ik mezelf toe. 'Je kunt snel de benen nemen of je kunt deze crimineel een koekje van eigen deeg geven.' Of Kuifje en Knofje de avond overleven weet ik niet, maar ik moet iets doen. Ik ben geen angstaas. En ook geen egoïst. Ik had op kerstavond van alles aan goeds willen doen. Ik had een kalkoen willen slachten voor die stumperds en hem bij de deur willen afleveren. Ik had wat willen doneren aan een metershoge knipperende rendierslee voor in de kloostertuin, of aan een traktatie van warme chocolademelk met rum. Het is alleen stom van Gaby dat ze mij zo nodig wilde meeslepen naar dat zogenaamde concert van haar. Zo zachtjes mogelijk diep ik uit mijn tas mijn mobiel op. Ik open mijn camera, k op de rode videoknop en doe een, twee stappen naar voren. Ik ben dankbaar voor de kleine appelboom die ik aan de rand van mijn moestuin heb geplant. Vanachter de stam kan de indringer mij in elk geval niet snel zien. Bij elke stap die ik dichterbij kom voel ik mijn hart harder in mijn keel bonzen en wordt de gestalte van de stroper groter. Het is een forse kerel met brede schouders, een lengte van ongeveer 1.90 meter en een gewicht van minimaal 100 kilo. Sandra, wat haal je je in vredesnaam in je hoofd? Maar ik kan niet stoppen. 'Haha, mannetje,' mompel ik in stilte, hurkend bij een bed met ongeogoste rabarber. 'Ik heb je. Nog even en je gaat viraal op YouTube.' De man staat nu breeduit voor het konijnenhok, hijst zijn spijkerbroek wat op en zakt door zijn knieën. 'Kom maar hier, Flappie en Flappie,' zegt hij. Zijn stem klinkt schor, als iemand die jarenlang zware shag heeft gerookt. 'Vrolijk kerstfeest.' Met mijn duim en wijsvinger zoom ik verder in. De man haalt een oude rugzak van zijn rug, opent de flap en haalt er iets uit. Het flikkert in het licht

van zijn zaklantaarn. Een mes. Ik verstijf. 'Kom maar, Flappie. ' Zijn stem klinkt flemend. Ik moet iets doen. Ik moet naar huis.

Weg hier. Nu.

Klik. Hij knipt zijn zakmes open. Rommelt in de tas. Haalt er iets ronds uit. Als verdoofd blijf ik door filmen. Nu gaat hij in kleermakerszit haaks voor het hok zitten, zodat ik zijn profiel goed kan zien. Met rustige bewegingen begint hij een appel te schillen, die hij in partjes snijdt en door de opening van het deurtje naar binnen duwt. 'Zo, dit is voor jullie.' Lieve Heer. Hoe is het mogelijk. Met een zucht laat ik mijn telefoon zakken. En precies op dat moment gaat de beltoon af. De openingstune van Baantjer, die ik er jaren geleden in geprogrammeerd heb. Nee toch. Gaby. Verwoed k ik op het beeldscherm om Baantjer tot zwijgen te brengen, maar hoe harder ik het probeer, hoe koppiger de muziek door blijft schallen. Als ik eindelijk de harmonicamelodie tot zwijgen heb gebracht, is de man opgestaan en naar mij toe gelopen.

Hij heeft zware, blonde wenkbrauwen.

Zijn blik staat dreigend. In zijn nek zit een tatoeage. 'Wat doe jij hier?' Hij torent centimeters boven me uit. Waar ben ik aan begonnen? Dit is vast een psychiatrisch patiënt met een konijnenfetisj. Of een verkrachter. Of... 'Vrouw op kerstavond vermoord in moestuin,' lees ik in gedachten al in de krant. 'Wat... Dat zijn mijn konijnen. Wat doe je met mijn konijnen?' stamel ik, terwijl ik weer op mijn telefoon tik. Ik moet dat ding in de opnamestand zetten. Als er iets met me gebeurt, is er in elk geval bewijsmateriaal. 'Jouw konijnen?' De man begint bulderend te lachen. 'Ben jij dat mens dat haar konijnen verwaarloost? Volgens mijn huisgenoot, die hiernaast een moestuin heeft, staan die arme beestjes hier al weken te verkommeren. Hij heeft me gevraagd om ze vanavond iets te eten te brengen, omdat ze anders vast en zeker het loodje zouden leggen.'

Ik voel een diepe kleur over mijn wangen trekken. Het is inderdaad al een paar dagen geleden dat ik hier geweest ben. Misschien drie, vier dagen? Maar daar kunnen die beestjes toch wel tegen?

De man kijkt me nog steeds vragend aan.

'Nou? Ben je je tong verloren?'

Net op dat moment klinkt er geluid in het hok, en Kuifje wurmt zich door het poortje. Met een grote sprong belandt hij op de grond. 'Kijk nou wat je hebt gedaan!' val ik uit, wanneer het diertje met gespitste oren om zich heen kijkt en in het donker verdwijnt. 'Hoe vinden we hem ooit weer terug?' 'Geen zorgen.' Hij loopt met grote stappen door het bloembed, zwaaiend met een stukje appel, alsof hij het dier daarmee kan lokken. Intussen klinkt er uit het hok opnieuw onrustig geschuifel. Terwijl ik de kooi wil sluiten om te voorkomen dat ook Knofje ontsnapt, zie ik dat die zich in een hoek heeft teruggetrokken. Ze maakt piepende geluidjes. Met mijn smartphone schijn ik nogmaals naar binnen. Dan houd ik mijn adem in. Ze is niet alleen. Om haar heen, temidden van een bergje haren, ligt een wriemelend roze hoopje. Knofje is bevallen én bezig aan haar volgende worp. Op slag ben ik alles om me heen vergeten. Ik richt mijn schijnwerper vol op het kraambed. Op slag ben ik alles om me heen vergeten. Ik richt mijn schijnwerper vol op het konijnenkraambed. 'Toe maar Knofje,'moedig ik haar aan. 'Toe maar, heldin! Persen! Je kunt het!' Een volgend naakt wezentje glibbert uit haar lijfje. Het voelt alsof ik oma ben geworden. De feestvreugde bereikt een hoogtepunt wanneer er nog een baby wordt gebaard. En nog eentje. Allemaal doof, blind en kaal. 'Asjemenou.' De man is naast me komen staan. Ik observeer hem wat nauwkeuriger. Hij is ongeveer even oud als ik. 'Dat is een verrassing. Nou vriend,' hij praat tegen Kuifje, die hij blijkbaar wonder boven wonder heeft kunnen vangen, 'heb jij even in de roos geschoten. Maar voorlopig ben jij niet welkom bij moeder de vrouw.' 'Waarom niet?' Ik richt mijn lampje recht in zijn gezicht. 'Rust in de kraamkamer.'

Zijn ogen glimmen. Op de adelaarstattoo in zijn nek na ziet hij er bij nader inzien niet onvriendelijk uit. 'Ik stop hem wel in het krat van mijn fiets.'

Opeens moet ik lachen. Kerstavond, met een geboorte in een voederbak. En wij mogen als de herders het tafereel bewonderen. 'Ik ben Ben.' De man haalt een pakje Marlboro uit zijn zak en biedt me een sigaret aan. Als ik bedank, tikt hij ervoor zichzelf één uit. 'Als je wilt, kan het mannetje wel bij mij logeren. Ik heb een groot hok met vijf andere konijnen.' 'Sandra,' zeg ik. Ik gebaar naar de appel

en het mes op de grond. 'Aardig van je, dat kerstgeschenk.' Ik kijk schuld bewust naar mijn slappe sla en stervende wortels. 'Moet jij op kerstavond niet aan het diner zitten?' Hij schudt spijtig zijn hoofd. 'Ik woon sinds een half jaar in een pracht van een klooster, maar ik ben het huis ontvlucht. Een of ander christelijk koortje zou voor ons zingen. Dat zag ik niet zo zitten.' Hij houdt zijn aansteker voor de sigaret. 'En jij dan? Je ziet eruit alsof je nog naar een sjiek diner moet.'

'O.' Ik schater het opeens uit. 'Ik zou...' Ik klap mijn mond dicht en voel hoe een diepe kleur zich over mijn hals verspreidt. 'Je zult het niet geloven, maar ik hoor eigenlijk bij dat christelijke koortje.' Even kijkt hij verbluft. Dan fluit hij tussen zijn tanden. 'Zijn die dames van het koor allemaal zo mooi als jij? Als ik dat had geweten...' Hij grinnikt. Nu word ik nog roder. Vanbinnen foeter ik op mezelf, omdat ik me van mijn stuk laat brengen door deze wat ruwe man, met weet-ik-wat-voor achtergrond. En omdat nota bene een ex-dakloze beter voor mijn konijnen zorgt dan ikzelf. Langzaam dwarrelen er een paar sneeuwvlokken naar beneden. Ik steek Kuifje een van de wortels toe, die hij in enkele happen weg knaagt.

'Nou, dan neem ik hem maar mee,' zegt hij. Hij neemt een trek van zijn sigaret. 'Je weet het klooster wel te vinden hè?' Ik knik. Als er in december tomaten in de moestuin hadden gegroeid, hadden die goed bij mijn gezicht gekleurd. 'Dank je wel. Ik kom hem voor Oud en Nieuw bij je halen.' Hij grijnst breed. 'Zing je dan een liedje voor me?' Aarzelend lach ik terug. 'Wie weet.'

Koorzanger

Hoe een koorlid in Finland terecht kwam voor een metalconcert

De meesten van ons zijn geboren tussen 1945 en 1955 geven de statistieken van ons koor weer. Echte 'Boomers' dus. Een generatie die qua muziek een interessante periode meemaakte. Toen ik in de vijfde klas van de lagere school zat was Anneke Grönloh ongekend populair met haar nummer 'Brandend Zand'. Dit nummer werd, evenals de hit 'De Postkoets' van de 'Selvera's' hardop mee gezongen. De Selvera's hadden ook een zielig lied 'Twee reebruine ogen keken de jager aan' wat met tranen in de ogen meegezongen werd. Lastiger was het Engels (dit werd nog niet onderricht op de lagere school, Frans wel) van Cliff Richard met 'Summer Holliday' samen zijn begeleidingsband The Shadows. Dan had je ook nog The Blue Diamonds. Van het laatst genoemde duo had mijn zus een EP. Kennen jullie dat fenomeen nog? De grote verandering kwam in de zesde klas, in mijn geval 1963. Plots werden we overspoeld met Engelse bands. The Beatles, The Rolling Stones, The Who en The Kinks en vele anderen. We waren er gek op als kind en niemand had het meer over Anneke Grönloh. Dat ging op de middelbare school nog wel eventjes door. Bands als The Troggs en The Pretty Things waren nog wat ruiger en werden thuis veelal door mijn broer gedraaid. The Pretty Things hadden nog langer haar dan The Beatles en dat maakte het op een of andere manier interessant. De top 40 was immens populair daarom liepen we elke week langs de muziekwinkel om een papieren versie van deze top 40 te bemachtigen. Meestal stonden The Beatles op nummer 1, dat zullen jullie je nog wel herinneren. Trouwens in de Haagse regio was van alles te beleven met bands als The Motions, The Golden Earring(s), Q 65, Groep 1850. Niet te vergeten 'onze' Voorburgse band 'The Sandy Coast' met voorman Han Vermeulen. Opa Vermeulen stond jarenlang met zijn ijskar voor onze school, Hans hielp hem wel eens. Wij vonden dat prachtig.

Ik moet bekennen dat ik tientallen jaren stil ben blijven staan bij muziek uit de Sixties en dat vond ik helemaal niet vervelend. De jaren vlogen voorbij en allerlei muzikale stromingen dienden zich aan. Maar ik had niks met Funk, Soul of discomuziek en draaide nog graag The Dave Clark Five, The Byrds of Cream om maar eens wat te noemen. In de jaren '80 was de opkomst van de Punkmuziek maar daar voelde ik

mij al te oud voor (nu mag ik graag naar The Ramones luisteren). Gitaristen als Rory Gallagher en Gary Moore daarentegen vond ik geweldig.

En toch kwam er plots verandering in mijn muzikale voorkeur. Dit had alles te maken met een programma waar mijn vrouw Saskia naar keek : 'De Beste Zangers'. Sociaal als ik (soms) ben

keek ik met haar mee. Er werd een zangeres in beeld gebracht waar ik nog nooit van gehoord had....ene Floor Jansen, zangeres van een Finse band. Ze zong een nummer voor Henk Poort en Floor had bedacht dat dit een lied uit de operette Die Lustige Witwe van de componist Franz Léhar moest worden namelijk: het Viljalied. Floor begon te zingen en ik was verkocht. Wat een stem en uitstraling. Waarom kende ik haar niet, waar had ze gezongen? Allerlei vragen kwamen in mij op en de ontdekkingsreis begon. Floor zong al op jeugdige leeftijd in de Limburgse band 'After Forever' . De genre van de band werd omschreven als metal. Dat was het dus: het woordje 'metal'. Een muziekstroming waar ik weinig mee had maar ook nooit naar luisterde. Het bleek een vooroordeel. Ik begon mij te verdiepen in haar huidige Finse band Nightwish. Floor was in 2012 door deze band gevraagd om de vorige zangeres te vervangen gedurende een tournee. Ze is nooit meer weggegaan. Ze deed dit zo geweldig dat de fans en bandleden haar niet meer kwijt willen. Sindsdien is Floor de onbetwist de frontvrouw van Nightwish. Tekstschrijver van Nightwish is de toetsenist Tuomos Holopainen. Voor veel fans is hij de 'Mozart van de metal'. In zijn keyboard heeft hij geluiden verwerkt die opgenomen zijn door het Londons Philharmonic Orchestra. Hij kan bij wijze van spreken

één toets indrukken en het geluid van een orkest komt uit de boxen. Dit wordt ook wel eens 'Symphonische Metal' genoemd. Het klinkt allemaal wat pompeus. Harde gitaargeluiden samengevoegd met klassieke klanken. De Duitse componist Hans Zimmer maakt hier ook gebruik van. Ik kan er niets aan doen.....maar ik vind het prachtig.

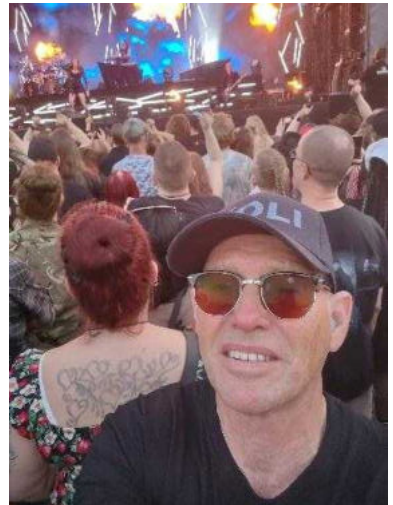

Ik werd fan van Nightwish en besloot naar een optreden te gaan. De coronatijd was voorbij en er werden weer concerten gegeven. Samen met mijn schoonzus (ook een fan) toog ik naar Antwerpen om voor het eerst Nightwish live te zien. Het bleek een schot in de roos. Een geweldig concert. Hetzelfde concert drie maanden daarna nog maar eens aanschouwd in de Düsseldorf. Weer geweldig. Ondertussen was Floor Jansen ook begonnen aan haar soloshow. Door de beste zangers was ze namelijk ook bekend geworden in Nederland. Ik bleek niet de enige die van haar zangkunst had genoten. In een interview heeft ze weleens gezegd dat het woord 'Metal' in Nederland een negatieve lading heeft en geassocieerd wordt met 'een bak klere herrie' door mannen met zwarte kleding en lange haren en zelden op de radio wordt gedraaid. In andere landen, zoals Scandinavische landen en Oost-Europese landen is het wel populair. Floor vertelde dat metal, naast de eerder genoemde 'bak herrie', ook andere, hele mooie en rustige elementen bevat. En gelijk heeft ze.

Nightwish is opgericht in 1995 door de eerder genoemde Toumos Holopainen in het Finse plaatsje Kitee gelegen in het oosten dichtbij de Russische grens. Laat nu Nightwish 28 jaar later een concert in Kitee

geven. Terug naar de geboortegrond dus. Daar moet ik ook maar eens heen gaan bedacht ik mij. Nu bof ik dat mijn schoondochter een Finse moeder heeft met een mooi zomerhuis aan één van de duizenden meren die Finland rijk is. Daar kon ik mooi slapen. Samen met mijn zoon en schoondochter vertrok ik juni van dit jaar naar Finland. Via Helsinki vlogen wij met een binnenlandse vlucht over Finland naar het oosten. Wat een ongelooflijke hoeveelheid bos en water bezit dat land. Het is qua oppervlakte acht keer Nederland en heeft maar vijf miljoen inwoners die vooral in het zuiden van Finland wonen.

Op de dag van het concert ben ik in mijn uppie naar Kitée gereisd. Een vriendelijk dorp met als hoogtepunt een 'Nightwish museum'. Een band met een eigen museum, dat komt niet vaak voor. Al hoewel ik ook wel in Liverpool in het 'Beatlesmuseum' ben geweest, maar ja....dat is een immens populaire band natuurlijk. Na een bezoek aan het museum wandelde ik naar het kleine stadion. Het begon al aardig vol te lopen met mensen van allerlei pluimage. Ouderen, jongeren maar allemaal fans van Nightwish. In Finland is het de grootste band qua populariteit. Overigens hoorde ik ook Duits, Engels en heb een tijdje gesproken met

Belgische fans. Het concert begon met het Karelië volkslied. Karelië was historisch gezien een provincie van Finland. Na de Eerste Wereldoorlog was er al een deel afgepikt door de Russen en wat later overging in de Sovjet-Unieoorlog. Na de Fins-Russische Oorlog werd er nog een deel ingenomen. Hele families werden wreed gescheiden en zagen elkaar nooit meer terug. Kortom.....zo heb je nog amper van Karelië gehoord en zo zit je het volkslied mee te neuriën. Als je nieuwsgierig bent.....zoek op YouTube 'Nightwish Kitée' en je ziet heel het concert beginnend met dit prachtige lied. Zo heeft elk land zijn eigen geschiedenis, niet wetende dat de Fins-Russische Oorlog zo'n impact heeft gehad. Wat het concert betrof....ik stond vlakbij (met oordoppen) het podium en genoot weer met volle teugen. Drie keer

hetzelfde concert, drie keer genoten, ook van de ambiance in het stadion. Wat was het gezellig en vredelievend allemaal daar in Kitée.

Om één uur was het concert afgelopen. Om zes uur in de ochtend vertrok mijn trein richting Helsinki en het station was zes kilometer lopen. Fascinerend om te zien dat het daar niet donker wordt in de nacht. Ik wandelde dus heerlijk midden in de nacht door Kitée en was broodnuchter. Dit in tegenstelling met de vele dronken mensen, veelal jong. Finnen en alcohol schijnt een goede combinatie te zijn. Om vier uur in de ochtend trof ik een aardige man die mij samen met twee Australische fans naar het stationnetje reed. Daar stopte midden tussen de duizenden opgeslagen boomstammen de trein naar Helsinki. Tientallen fans stapten in. Zo druk was het daar nog nooit geweest om zes uur in de ochtend. De trein reed vlak langs de Russische grens, de oorlog met Oekraïne was in volle gang. Van de grens zag ik niets want ik was in slaap gevallen. Helsinki is een mooie statige stad. Ik was er al een keer geweest. Mijn koffer deponeerde ik in een kluis op het station en verkende de stad opnieuw. In de avond met de trein naar het vliegveld en op naar Schiphol.

In 2024 komt het volgende album van Nightwish uit en gaan ze daarna weer toeren. Maar weer eens kijken of we een concert kunnen bijwonen. Liefst reizen met de trein, maar ja.....soms moet je vliegen, het is niet anders. Wellicht is er een koorlid die ook fan is van een band. Schrijf er eens over..... Ik lees graag je verhaal.

Kees Wagener

Nightwish

DE NEDERLANDSE TRADITIE VAN DE

OLIEBOL

“Het weer is koud en guur als de dagen korten en de nachten lengen, maar de feesten van december brengen licht en warmte, met oud jaar: olieballen.” Zo klonk het Polygoon journaal in de jaren '50. Al eeuwen is het eten van olieballen typisch Nederlands. Maar over de herkomst van de oliebol gaan veel verschillende verhalen.

Het gebruik om deeg te bakken in heet vet kan op meerdere manieren in onze omgeving zijn terechtgekomen. Hoe en wanneer precies is onduidelijk en het is zelfs waarschijnlijk dat er meer momenten zijn geweest waarop mensen deeg bereidden in hete olieachtige substanties.

Een veelgehoorde theorie is dat de oliekoek als voorloper van de oliebol vanuit het Middellandse Zeegebied naar onze regio is gekomen, waarschijnlijk dankzij de Sefardische Joden die in de zestiende eeuw vanuit Spanje en Portugal richting de Nederlanden

trokken. In Portugal werden al in olie gebakken koeken met fruit gegeten en de zoete in vet gebakken koeken die tijdens het joodse feest Chanoeke worden gegeten, lijken ook wel een beetje op een oliebol. Maar er zijn aanwijzingen dat er in ons land al in de middeleeuwen deeghapjes in olie werden gebakken. Zo werd er in de vijftiende eeuw al melding gemaakt van 'lijnzaadkoeken' die werden gegeten aan het hof van de graaf van Holland.

Germanen?

Er zouden zelfs aanwijzingen zijn dat er al rond het begin van onze jaartelling in olie gebakken werd. Door de Bataven en Friezen, aan het begin van de Christelijke jaartelling. Deze Germanen offerden aan het einde van december voedsel aan de goden om hen tevreden te stellen, met name de godin Perchta en andere boze geesten die rond deze dagen velen vermoordden. Hun offervoedsel hadden ze in meel gewikkeld en in de olie gebrad en het eindresultaat bestrooiden zij met witte meel. De vetheid van dit voedsel zou ervoor zorgen dat het zwaard van de godin Perchta van hun lichaam zou glijden.

Middeleeuwen

In middeleeuwse bronnen wordt dus al melding gemaakt van in olie gebakken koeken. Het was de gewoonte dat kerstmis het einde vormde van een tijd van vasten die op 11 november met Sint Maarten begon. Het einde van deze vastenperiode werd gevierd met oliekoeken, die gemaakt werden van houdbare ingrediënten. Die oliekoeken waren niet alleen een lekker einde van de vastentijd, ze waren ook rijk aan calorïen en vetten, en daarmee voedzaam. Handig, aan het begin van een koud en daardoor vaak mager seizoen. In de late middeleeuwen ontstond de traditie om armen, die je een gelukkig nieuwjaar wensen, een oliekoek of andere traktatie te moeten geven. Maar dit liep soms ontzettend uit de hand omdat armen hier in grote getale misbruik van gingen maken en willekeurig allerlei wildvreemden geluk gingen wensen.

Al waren deze koeken niet voorbehouden aan het winterseizoen. Het hele jaar door konden ze gegeten worden, als goedkoop maar voedzaam eten. Bijvoorbeeld door armen, of in geval van nood, zoals tijdens een belegering. Omdat alle verse producten in zo'n situatie al snel op waren of niet lang goed bleven, sloegen veel kastelen meel en olie in. Wanneer er geen andere vormen van voedsel meer aanwezig waren, werden de oliekoeken opgegeten.

Zeventiende en achttiende eeuw: van oliekoek naar oliebol

Tot in de zeventiende eeuw werden er zulke oliekoeken gebakken. Maar daar kwam verandering in. Betere handelscontacten door de komst van het kolonialisme, en betere economische omstandigheden in het algemeen zorgden ervoor dat er meer en betere olie beschikbaar werd in de Nederlanden. In het kookboek '*De Verstandige Kock of Sorghvuldige Huys-Houdster*' uit 1668 wordt in een recept voor oliekoeken beschreven dat de koeken gebakken moeten worden in een 'mengel' olie, iets minder dan anderhalve liter. Afhankelijk van de soort pan die men gebruikte, konden de koeken daardoor al wat dikker en dus wat bollier worden. Dat blijkt wel uit bovenstaand schilderij, want de oliekoeken die de dienstmeid bij zich heeft, lijken al behoorlijk op 'onze' olieballen.

De olie die vaak gebruikt werd was raapolie, andere soorten olie waren duur en voorbehouden aan de rijksten. De raapolie leverde niet de lekkerste smaak af, en daarom werd er van alles toegevoegd om de oliekoeken op smaak te brengen. Van te voren werd de olie al 'uitgebrand' met roggebrood en stukken appel, maar ook aan de koeken zelf werd van alles toegevoegd. Stukjes appel, krenten, fijngehakke amandelen, kruidnagels, kaneel, het ging allemaal in het beslag. Dat moest ook wel, want suiker was nog duur en poedersuiker bestond nog niet. Met fruit en andere zaken kon men de smaak van de olie wat verdrijven. Later, in de achttiende eeuw, veranderde de koek écht in een bol. In een receptenboek uit 1746, *De Volmaakte Hollandsche keukenmeid*, gaan de olieballen al in een diepe ijzeren pan waar behoorlijk wat olie in gaat. Genoeg olie om de ballen vrij in rond te laten drijven. Het beslag werd er

met twee tinnen lepels in gedaan. En dat lijkt behoorlijk op de manier waarop veel mensen nu nog thuis hun oliebollen bakken.

Wel was het beslag toen nog wel anders dan nu, vooral dunner. Ook is het maar de vraag hoeveel mensen thuis oliebollen bakten. Olie kon nog altijd duur zijn, maar ook het bakken zelf was niet geheel zonder risico. Fornuizen bestonden nog nauwelijks en boven (half)open vuren waren de pannen vol hete, spetterende olie een behoorlijk groot risico op brand.

Negentiende eeuw

Pas in de negentiende eeuw werd de oliebol een traditionele lekkernij rondom oud- en nieuw. De koppeling aan deze periode is, naast het feit dat het voedzaam eten is in koude tijden, gebaseerd op het laatmiddeleeuwse gebruik om de armen rond oud-en-nieuw op een speciaal plat wafeltje, knijpertje of kniepertje genaamd, of oliekoek te trakteren.

Agenda

Donderdag 21 dec. 2023	Kerstconcert Sint-Catharijnekerk in Brielle met o.a. Donij van Doorn (concerten André Rieu)	20:00 uur
Donderdag 11 jan. 2024	Nieuwjaarsreceptie in De Verbinding	19:00 uur
Donderdag 14 mrt. 2024	Algemene Ledenvergadering	19:30 uur
Donderdag 21 mrt. 2024	Open Huis	19:30 uur
Donderdag 28 mrt. 2024	Concert Stuifakkers Rockanje	19:30 uur
Zaterdag 4 mei 2024	Herdenking/Bevrijding concert (ovb)	20:00 uur
Donderdag 4 juli 2024	Zomeravondconcert in de Dorpskerk	20:00 uur
Donderdag 29 aug. 2024	Start van het nieuwe seizoen	19:30 uur
Donderdag 19 dec. 2024	Kerstconcert Sint-Catharijnekerk in Brielle	20:00 uur

Wist U dat...?

Het mannenkoor repeteert op donderdagavond in de Verbinding Eikenlaan 2, 3203 BK Spijkenisse. Er wordt gerepeteerd van 19:30 uur tot 21:45 uur.